

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

**Ο Ρόλος των Διερμηνέων σε Σκηνές Πολέμου και Συγκρούσεων:
Κατά πόσον απέχει το κινηματογραφικό σενάριο από το πραγματικό**

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας: Μόνικα Τσάνη

Αριθμός Μητρώου: Ξ2015094

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αναστασία Παριανού

Επόπτης Καθηγητής : Γεώργιος Κεντρωτής

Κέρκυρα 2022

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	4
Γενικά.....	4
1ο κεφάλαιο: Ο ρόλος των διερμηνέων.....	6
1.1 Ο ρόλος των διερμηνέων	6
1.2 Είδη διερμηνείας.....	10
2ο κεφάλαιο: Διερμηνείς σε εμπόλεμες ζώνες.....	12
2.1 Ιστορία της διερμηνείας πολέμου.....	12
2.2 Ο ρόλος των διερμηνέων στον πόλεμο	13
2.3 Κριτήρια επιλογής για διερμηνέα πολέμου	15
2.5 Συνθήκες εργασίας.....	17
2.6 Ηθικός κώδικας	19
3ο κεφάλαιο: Διερμηνείς σε πολεμικές ταινίες	21
3.1 Κινηματογραφική απεικόνιση των διερμηνέων.....	21
3.2 Κινηματογραφική απεικόνιση του ρόλου των διερμηνέων σε πολεμικές ταινίες	25
Συμπεράσματα.....	28
Βιβλιογραφία	29

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Τμήματος Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας. Η εργασία πραγματεύεται τον ρόλο των διερμηνέων σε εμπόλεμες ζώνες και τη σύγκριση του ρόλου αυτού με ό,τι απεικονίζεται σε πολεμικές κινηματογραφικές ταινίες. Στόχος της εργασίας είναι να συγκρίνουμε τον πραγματικό ρόλο των διερμηνέων στις εμπόλεμες ζώνες με τον ρόλο που τους αποδίδεται σε κινηματογραφικό επίπεδο και να εξετάσουμε εάν και κατά πόσο η κινηματογραφική απεικόνιση των διερμηνέων ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα ή όχι.

Στην πρώτη ενότητα, γίνεται λόγος για τον ρόλο των διερμηνέων σε γενικότερο επίπεδο. Αναλυτικότερα, γίνεται αναφορά στις αρμοδιότητες των διερμηνέων και τον ρόλο που αυτοί διαδραματίζουν σε διάφορες πτυχές της καθημερινότητας. Στη δεύτερη ενότητα, παρουσιάζονται οι διερμηνείς στις εμπόλεμες ζώνες. Αναλυτικότερα, γίνεται λόγος για τον ηθικό κώδικα και τις συνθήκες εργασίας κάτω από τις οποίες καλούνται να παρέχουν τις υπηρεσίες τους. Επίσης, γίνεται λόγος για τις ιδιομορφίες των εμπόλεμων ζωνών και τους κινδύνους που ενδέχεται οι διερμηνείς να αντιμετωπίσουν. Στη συνέχεια, προβαίνουμε στην εξέταση της κινηματογραφικής απεικόνισης του ρόλου των διερμηνέων σε πολεμικές ταινίες. Στην ενότητα αυτή, εξετάζονται δύο συγκεκριμένες κινηματογραφικές ταινίες ως δείγμα. Τέλος, εφόσον έχει γίνει η προαναφερθείσα ανάλυση, ολοκληρώνεται η εξαγωγή συμπερασμάτων και η σύγκριση των πραγματικών συνθηκών εργασίας με την κινηματογραφική πραγματικότητα των διερμηνέων προκειμένου να εξαγάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα.

Γενικά

Η ζώνη σύγκρουσης/πολέμου έχει οριστεί από το λεξικό της Merriam Webster ως «μια ζώνη στην οποία οι εμπόλεμοι διεξάγουν πόλεμο. Γενικότερα, πρόκειται για μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από ακραία βία». Με βάση τον ορισμό που παρατίθεται από το National Language Service Corps (NLSCorps), η διερμηνεία σε εμπόλεμες ζώνες περιλαμβάνει την εξυπηρέτηση ατόμων που επηρεάζονται από συγκρούσεις και μπορεί να περιλαμβάνει ανθρωπιστική και στρατιωτική διερμηνεία ενώ «μερικές φορές και ιατρική διερμηνεία» (Mahasneh & Obeibat, 2018).

Σε πολλές περιπτώσεις, διερμηνείς προσλαμβάνονται από στρατιωτικά νοσοκομεία ή γενικά νοσοκομεία προκειμένου να διευκολύνουν την επικοινωνία με τους ασθενείς και την κατανόηση της κατάστασής τους με σκοπό να συμβάλλουν στην περάτωση των απαιτούμενων θεραπευτικών διαδικασιών αλλά και στη συνταγογράφηση φαρμάκων. Η παροχή υπηρεσιών διερμηνείας απαιτείται επιπλέον, σε φορείς και ιδρύματα τοπικής αυτοδιοίκησης για την αποτελεσματική επικοινωνία με διεθνείς οργανισμούς.

Η διερμηνεία σε εμπόλεμες ζώνες απαιτεί όχι μόνο γλωσσικές δεξιότητες, αλλά και ικανότητα εργασίας υπό πίεση και σκληρές συνθήκες, ικανότητα ανοχής και χειρισμού σκληρών περιστάσεων, εκτός από δεξιότητες λήψης αποφάσεων αλλά και αυτοπεποίθηση.

Παρόλα αυτά, ο Fitchett υποστηρίζει ότι: «οι διερμηνείς που έχουν συνάψει σύμβαση για να εργαστούν σε εμπόλεμες ζώνες συχνά δεν είναι επαγγελματίες, ωστόσο καλούνται να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην επικοινωνία. Λειτουργώντας σε περιβάλλοντα υψηλού κινδύνου, είναι εξαιρετικά ευάλωτοι και απαιτούν ειδική προστασία.» (Fitchett 2013).

Επιπλέον, ο ρόλος των διερμηνέων και των οργανισμών με τους οποίους αυτοί συνεργάζονται παραμένει ασαφής, δηλαδή, οι διερμηνείς δεν έχουν πλήρη επίγνωση των ευθυνών και των καθηκόντων τους. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια, έχουν προκύψει ορισμένοι φορείς που εξετάζουν διεξοδικά το ζήτημα αυτό.

1ο κεφάλαιο: Ο ρόλος των διερμηνέων

1.1 Ο ρόλος των διερμηνέων

Ο ρόλος του διερμηνέα συνίσταται στη διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ ατόμων που δεν μοιράζονται την ίδια γλώσσα και κουλτούρα. Με άλλα λόγια, ο ρόλος του διερμηνέα είναι αυτός του διαμεσολαβητή στο πλαίσιο μιας επικοινωνιακής κατάστασης. Αυτό σημαίνει, ότι ο διερμηνέας δεν αποτελεί πομπό του μηνύματος. Αντιθέτως, το καθήκον του συνίσταται στη μετάδοση του μηνύματος από τον αποστολέα στο δέκτη. Δεν είναι ούτε ο αρχικός αποστολέας, ούτε ο τελικός παραλήπτης του μηνύματος, αλλά ο διάυλος επικοινωνίας, η γέφυρα που ενώνει τον πομπό με τον δέκτη του μηνύματος αυτού.

Με βάση τα παραπάνω, οι διερμηνείς καλούνται να λάβουν ένα μήνυμα από τον αποστολέα, στη συνέχεια να το κατανοήσουν, να το αποκωδικοποιήσουν, να το κωδικοποιήσουν στη γλώσσα στόχο και να το αποστέλλουν στον παραλήπτη.

Αδιαμφισβήτητα, οι διερμηνείς είναι παρόντες στην επικοινωνία με την προσωπικότητά τους. Έτσι, καταλαμβάνουν μια ιδιόμορφη θέση στην επικοινωνιακή διαδικασία. Η προσωπικότητα του εκάστοτε διερμηνέα και το κατά πόσο αυτή η προσωπικότητα μπορεί να επηρεάσει τη διαδικασία της διερμηνείας έγκειται στον ρόλο που καλείται να διαδραματίσει κάθε φορά ένας διερμηνέας αλλά και στα όρια του ρόλου αυτού.

Η στάση που θα κρατήσει σε κάθε περίπτωση ένας διερμηνέας έχει απασχολήσει πολλούς, μεταξύ των οποίων και τη Hale (2007), η οποία έκανε λόγο για κώδικα ηθικής ή πιο συγκεκριμένα, κώδικα πρακτικής σε ένα κεφάλαιο του έργου της. Σε αυτήν την περίπτωση, περιγράφονται όσα οφείλουν, αλλά και όσα απαγορεύεται να κάνουν οι διερμηνείς. (Hale, 2007) κατά τη διάρκεια του έργου τους,

Ο κώδικας ηθικής των διερμηνέων σε πολλές περιπτώσεις στηρίζεται στην πεποίθηση, ότι οι διάλογοι σχετίζονται με τις σκέψεις του ενός συνομιλητή που αποτυπώνονται λεκτικά και στη συνέχεια απαντώνται από άλλον ή άλλους συνομιλητές. Οι διερμηνείς ως διαμεσολαβητές δεν έχουν ηγετικό ρόλο σε μια επικοινωνιακή κατάσταση. Δεν είναι κυρίαρχοι στο πλαίσιο αυτό, παρόλο που είναι πιθανό οι συμμετέχοντες να ζητήσουν τη γνώμη τους για ένα συγκεκριμένο θέμα, το οποίο έχει προκύψει από μια συζήτηση ή μια διάσκεψη. Έτσι, δεν συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων, καθώς ο τομέας της εξειδίκευσής τους δεν σχετίζεται με το αντικείμενο της επικοινωνίας αλλά με τις επαγγελματικές πτυχές της διερμηνείας και της επικοινωνίας. Μερικές φορές αυτό δεν είναι προφανές για τον απλούστατο λόγο, ότι τις περισσότερες φορές

οι διερμηνείς έχουν την υπερίσχυση στην κατάσταση της επικοινωνίας όσον αφορά τον καθάρο χρόνο ομιλίας, καθώς είναι αυτοί που μιλούν περισσότερο.

Επιπλέον, όλη η προσοχή είναι στραμμένη πάνω τους κατά τη διάρκεια μιας συνάντησης, ιδιαίτερα στην πρόσωπο με πρόσωπο διερμηνεία, όπου συνήθως βρίσκονται στο κέντρο, κάθονται ή στέκονται δίπλα στον ομιλητή. Ωστόσο, θα πρέπει πάντα να λαμβάνουν υπόψη τους, ότι καθήκον τους αποτελεί η όσο το δυνατόν πιο άρτια μετάδοση του μηνύματος, δηλαδή χωρίς έντονες παρεμβάσεις, διευκολύνοντας έτσι την επικοινωνία.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι κάθε φορά που κάποιος διερμηνέας καλείται να πραγματοποιήσει τη διερμηνεία ενός διαλόγου και όχι ενός μονολόγου, θα πρέπει αρχικά να εξετάζει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των διαδράσεων αντίστοιχης περίπτωσης για την οποία δεν απαιτείται η συμμετοχή κάποιου διερμηνέα. Με άλλα λόγια, τι συμβαίνει όταν δύο συνομιλητές που μιλούν την ίδια γλώσσα και έχουν την ίδια κουλτούρα αλληλεπιδρούν. Σε πολλές περιπτώσεις, οι κανόνες και οι περιορισμοί που οφείλει να προσέξει ένας διερμηνέας είναι δυνατόν να παρεμποδίσουν την επικοινωνία, είτε αποδυναμώνοντας έναν από τους συνομιλητές, είτε δημιουργώντας έναν τρίτο συνομιλητή. (Llewellyn-Jones & Lee, 2013) Εάν αντιθέτως, κατανοήσει πλήρως τους κανόνες μιας άμεσης διάδρασης, τότε θα είναι σε θέση να επιτελέσει τον ρόλο του χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερος κίνδυνος να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην πορεία και την εξέλιξη της διάδρασης.

Ο ρόλος ενός διερμηνέα θα μπορούσε να συγκριθεί με εκείνον ενός δικηγόρου ή ενός γιατρού, καθώς αυτοί είναι σε θέση να συνεισφέρουν στην επίλυση ενός προβλήματος. Στην περίπτωση του διερμηνέα, το πρόβλημα αφορά σε κάποια μορφή επικοινωνίας. Η σχέση ενός διερμηνέα με τον πελάτη του βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και στον αμοιβαίο σεβασμό. Είναι μια σχέση που χαρακτηρίζεται από διακριτικότητα, εμπιστευτικότητα και σταθερότητα, καθώς ο διερμηνέας καλείται να προσφέρει αίσθημα ασφάλειας στον πελάτη του.

Ενδέχεται, ωστόσο, να υπάρχουν εξαιρέσεις σε αυτόν τον «κανόνα». Σύμφωνα με την Valero-Garcés, βάσει της εμπειρικής της έρευνας, που διεξήχθη στον τομέα της διερμηνείας, ορισμένα επίσημα ιδρύματα και ΜΚΟ, καθώς και οργανώσεις που παρέχουν βοήθεια και διερευνούν ζητήματα κοινωνικά, όπως και η μετανάστευση, προσδίδουν στους διερμηνείς έναν ευρύτερο ρόλο υπονοώντας ότι οι τελευταίοι οφείλουν επίσης να αντιμετωπίσουν πολιτισμικές διαφορές, τελώντας, παράλληλα, και διαφορετικής φύσεως εργασίες (συμπλήρωση εντύπων, υποβολή εκθέσεων, παροχή τηλεφωνικής υποστήριξης, συνοδεία σε ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες, κ.λπ.) (Valero-Garcés, 2007).

Δεν θα πρέπει να αγνοήσουμε, μάλιστα, και την ορατότητα ή αορατότητα των διερμηνέων. Ενώ οι Seleskovitch και Lederer (2002) τόνιζαν τη σημασία της επικοινωνιακής πίστης στην

εντύπωση του μηνύματος, ο Diriker (2004) ενσωματώνει τη διερμηνεία στην κατάσταση της επικοινωνίας σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικοπολιτιστικό περιβάλλον και τονίζει το γεγονός ότι στην πραγματικότητα εμπλέκονται ενεργά οι διερμηνείς στη διαμόρφωση του νοήματος. (Diriker, 2004).

Η ουδετερότητα του διερμηνέα έχει αμφισβητηθεί σε αρκετές περιπτώσεις (Angelelli, 2003, Bot, 2003). Η Angelelli (2003) υποστηρίζει, ότι «ο διερμηνέας είναι ορατός με όλους τους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες, που του επιτρέπουν να συν-κατασκευάσει έναν ορισμό της πραγματικότητας με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στην αλληλεπίδραση». Αυτό σημαίνει ότι «ο διερμηνέας είναι παρών μέσω των απόψεών του επί των σχέσεων εξουσίας αλλά και των βιωμάτων του, του φύλου του, της ηλικίας του, της εθνικότητάς του, της εκάστοτε κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, για να κατασκευάσει και να ερμηνεύσει μια πραγματικότητα».

Επιπλέον, η Angelelli διαπίστωσε ότι οι ίδιοι οι διερμηνείς δεν θεωρούσαν τον ρόλο τους αόρατο σε κανένα από τα περιβάλλοντα στα οποία εργάζονταν και θεωρούσαν ότι έπαιζαν ρόλο στην δημιουργία εμπιστοσύνης, στη διευκόλυνση του αμοιβαίου σεβασμού και στην επικοινωνία, εξηγώντας τα πολιτισμικά κενά και ελέγχοντας τη ροή της επικοινωνίας αυτής.

Ο Monacelli τονίζει τη διαφορά μεταξύ του «ιδανικού διερμηνέα», που περιγράφεται στον κώδικα δεοντολογίας και της πραγματικής συμπεριφοράς των διερμηνέων και αντιλαμβάνεται τη διαδικασία της διερμηνείας ως επικοινωνιακή αλληλεπίδραση. Δηλώνει ότι η διερμηνεία πραγματοποιείται σε ένα εγγενώς ασταθές και συνεχώς εξελισσόμενο περιβάλλον, και ως εκ τούτου, είναι μια διαρκώς μεταβαλλόμενη δραστηριότητα. Κατά συνέπεια, σε ένα τέτοιο περιβάλλον, ο πρωταρχικός στόχος ενός διερμηνέα είναι η επαγγελματική επιβίωση. Ένας από τους τρόπους επίτευξης αυτού είναι η αποστασιοποίηση του εαυτού του από αυτό που λέγεται (Monacelli, 2009).

Πολλοί είναι εκείνοι, οι οποίοι υποστηρίζουν, ότι ένας διερμηνέας θα πρέπει να είναι «αόρατος», δηλαδή να συμβάλλει στην επικοινωνία μόνο με τη μεταφορά των ιδεών που εκφράζονται από το ένα μέλος του διαλόγου στο άλλο, χωρίς να αλληλεπιδρά με τους συμμετέχοντες.

Βασικοί λόγοι, που δικαιολογούν αυτή την αυστηρή προσέγγιση είναι τόσο η προστασία του διερμηνέα από πιθανές «επιθέσεις» των διαλογικών μερών, που ενδέχεται να του επιρρίψουν ευθύνες για αλλοίωση των νοημάτων, όσο και η απαλλαγή του από την ανάληψη ευθύνης για κάθε πιθανή τελική απόφαση στο πέρας της επικοινωνίας. Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, λοιπόν, ο διερμηνέας θα πρέπει να είναι «αδρανής» ομιλητής, ένας απλός διανομέας των ιδεών των άλλων, ένα ουδέτερο στοιχείο της επικοινωνίας.

Ωστόσο, ο βαθμός της ουδετερότητας είναι κάτι που μπορεί να λάβει άλλες διαστάσεις.

Πιο συγκεκριμένα, για να ορίσει κανείς τον βαθμό της ουδετερότητας ενός διερμηνέα, θα πρέπει να υπάρξει σαφής καθορισμός των καθηκόντων του, εφόσον η κατευθυντήρια γραμμή της ουδετερότητας αποκλειστικά δεν αποτελεί λύση του προβλήματος. Αυτή η ανάγκη για τον ακριβή ορισμό του ρόλου του διερμηνέα τονίζεται από πολλές έρευνες, όπως αυτή των Anderson & Bruce, σύμφωνα με την οποία ό,τι κι αν κάνει ο διερμηνέας, ένα από τα μέρη επικοινωνίας τείνει να απογοητεύεται από τη διερμηνεία (Anderson & Bruce, 2002). Σύμφωνα με τον Röchhacker, ο διερμηνέας θα πρέπει να βρίσκεται στο κέντρο της αλληλεπίδρασης της διαδικασίας επικοινωνίας, δίχως να επηρεάζεται από αυτήν (Röchhacker, 2000). «Ο επαγγελματίας διερμηνέας οφείλει να είναι ουδέτερος. Καθήκον του αποτελεί το να διευκολύνει την επικοινωνία. Τίποτε άλλο... (Angelelli, 2004)»

Όσο κι αν προσπαθεί ο διερμηνέας να είναι ουδέτερος και να μην συμμετέχει ενεργά ως τρίτος ομιλητής στη διαδικασία του διαλόγου, συμμετέχει ενεργά στην επικοινωνία. Ακόμη και η γενική οδηγία, που αναφέρει ότι ο διερμηνέας θα πρέπει να είναι «ουδέτερος» υποδηλώνει, ότι η παρουσία του διερμηνέα είναι τόσο εμφανής, που ο ίδιος πρέπει να προσπαθήσει να παραμείνει «ανεπηρέαστος». Ακόμη και η επιλογή των λέξεων για την έκφραση των ιδεών του ομιλητή στη γλώσσα-στόχο συνίσταται σε ενεργό λήψη αποφάσεων από τον διερμηνέα, αφού κάθε λέξη έχει κοινωνικό –ή και πολιτικό- προφίλ (Vermeer, 1992).

Εφόσον οι διερμηνείς επιλέγουν τι να πουν και πώς, παίρνουν άμεσες αποφάσεις, και αυτές οι αποφάσεις έχουν υποκειμενικό χαρακτήρα. Ο Davidson προσθέτει, ότι οι διερμηνείς δεν μπορούν να είναι ουδέτερες γλωσσικές μηχανές, καθώς έρχονται αντιμέτωποι με δύο γλωσσικά συστήματα και μπορεί να μην αντιλαμβάνονται με τον ίδιο τρόπο τις πληροφορίες κάθε πλαισίου (Davidson, 2000).

Ένας διερμηνέας, εκτός από καλή γνώση των γλωσσών εργασίας του, θα πρέπει οπωσδήποτε να είναι και γνώστης των πολιτισμών των δύο συνομιλητών, του τρόπου σκέψης και δράσης και της οπτικής γωνίας αυτών, για τους οποίους καλείται να διερμηνεύσει. Απαραίτητη μάλιστα, κρίνεται και η επίδειξη σεβασμού απέναντι τους αλλά και απέναντι στους στόχους τους. Επίσης, θα πρέπει να επιδεικνύει ενδιαφέρον και να επιζητά την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού σε μία διάδραση. Ο διερμηνέας θα πρέπει να είναι ακέραιος και να διευκολύνει τους συνομιλητές να συμπεριφερθούν με τον ίδιο τρόπο που θα έκαναν στην περίπτωση που μιλούσαν την ίδια γλώσσα.

1.2 Είδη διερμηνείας

Όσον αφορά τα είδη της διερμηνείας, μπορούν αυτά να διακριθούν σε διερμηνεία συνεδρίων (ταυτόχρονη και διαδοχική), τη διερμηνεία μέσω ενδιάμεσης γλώσσας, την κοινοτική διερμηνεία (ή τη διερμηνεία δημόσιας υπηρεσίας), τη διερμηνεία μέσω ή ραδιοηλεκτρονικών εκπομπών, τη νομική διερμηνεία και τη διερμηνεία σε αίθουσα δικαστηρίου. Το εκάστοτε είδος διερμηνείας διακρίνεται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα και παρουσιάζει τις δικές του ιδιαιτερότητες. Όλα τα είδη, όμως, απαιτούν την ανάλογη εξειδίκευση από την πλευρά των διερμηνέων.

Ο λιγότερο δεσμευτικός τρόπος διερμηνείας είναι η διερμηνεία συνεδρίων. Οι συμμετέχοντες στέκονται στη μέση και οι διερμηνείς στην άκρη. Καθώς η διαδοχική διερμηνεία αποτελεί μια χρονοβόρα διαδικασία, αφού πρέπει πρώτα να ολοκληρώσει ο ομιλητής για να αρχίσει η διερμηνεία, το είδος αυτό δεν χρησιμοποιείται τόσο συχνά πλέον. Ωστόσο, προτιμάται όταν οι συνομιλητές απαιτούν υψηλή ακρίβεια στην απόδοση.

Κατά τη διαδοχική διερμηνεία, ο διερμηνέας αντικαθιστά τον ομιλητή τόσο στη στάση, όσο και στη γλώσσα. Με άλλα λόγια, ένας διερμηνέας καλείται να σταθεί ενώπιον του κοινού και να μεταδώσει το μήνυμα του ομιλητή όσο το δυνατόν ακριβέστερα, χρησιμοποιώντας όλα τα ρητορικά εργαλεία του ομιλητή. Προκειμένου το προς μετάδοση μήνυμα να μεταδοθεί άρτιο, ο εκάστοτε διερμηνέας καλείται να εξετάσει την ομιλία ως σύνολο και έπειτα να την αναμεταδώσει στο κοινό. Σε αντίθεση με τον ομιλητή που χρειάζεται μόνο να προετοιμάσει την ομιλία του με βάση τις προθέσεις του, ο διερμηνέας πρέπει να επεξεργαστεί την ομιλία, να εντοπίσει το βασικό της μήνυμα, να το αποκωδικοποιήσει και στη συνέχεια να το μεταδώσει στους άλλους συμμετέχοντες, έτσι ώστε το μήνυμα να φτάσει στο κοινό ακόμα κι αν οι αρχικές λέξεις δεν αποδίδονται με τα γλωσσικά τους ισοδύναμα. Οι διαδοχικοί διερμηνείς τείνουν να προτιμούν αυτόν τον τρόπο διερμηνείας, αφού αυτός εξασφαλίζει μεγαλύτερη αίσθηση σεβασμού προς τον ομιλητή, από την ταυτόχρονη διερμηνεία.

Υπάρχει η αντίληψη, ότι οι εκπρόσωποι των συνεδρίων που προτιμούν τη διαδοχική διερμηνεία, εκτιμούν σε υψηλότερο βαθμό την υπηρεσία της διερμηνείας ενώ αντίθετα, οι εκπρόσωποι των συνεδρίων, όπου χρησιμοποιείται ταυτόχρονη διερμηνεία θεωρείται ότι δεν δε δέχονται τον ανάλογο σεβασμό (Anderson, 1991).

Η ταυτόχρονη διερμηνεία βασίζεται αποκλειστικά στην ικανότητα του διερμηνέα να χρησιμοποιεί τη φωνή του για να μεταφέρει το μήνυμα. Ο διερμηνέας δεν αλληλεπιδρά άμεσα με το κοινό, συνιστά αποκλειστικά και μόνο μια φωνή που αποδίδει τον λόγο. Υπάρχει

σημαντική φυσική απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων και του διερμηνέα, καθώς οι θάλαμοι είναι τοποθετημένοι στα πλάγια, μακριά από ζωντανές αλληλεπιδράσεις.

Η διερμηνεία μέσω ενδιάμεσης γλώσσας, από την άλλη πλευρά, διαφέρει ολοκληρωτικά από τους προηγούμενους τύπους. Χρησιμοποιείται κυρίως όταν δύο ή περισσότεροι συνομιλητές δεν μοιράζονται μια γλώσσα και ο διερμηνέας πρέπει να είναι παρών για τη γεφύρωση του κενού επικοινωνίας. Αυτό το είδος διερμηνείας θεωρείται ότι έχει πέντε κύρια χαρακτηριστικά που τη διαχωρίζουν από άλλους τύπους διερμηνείας:

- Τη φυσική εγγύτητα του διερμηνέα και των πελατών
- Ένα κενό πληροφοριών μεταξύ των πελατών
- Πιθανή διαφορά κατάστασης μεταξύ των πελατών
- Αναγκαιότητα διερμηνείας και στις δύο γλωσσικές κατευθύνσεις
- Ο διερμηνέας λειτουργεί ατομικά και όχι ως μέλος ομάδας (Gentile et al, 1996)

Με άλλα λόγια, ο διερμηνέας πρέπει να μεσολαβήσει για την άμεση ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ δύο ατόμων. Όταν συζητάμε τη γλωσσική πτυχή της διερμηνείας συνεδρίων, αναφερόμαστε κυρίως στην κύρια συζήτηση, το ιστορικό των συμμετεχόντων και άλλες άμεσα συνδεδεμένες πληροφορίες. Στο επίπεδο μιας ομιλίας ή μιας διάσκεψης, όσο περισσότερα γνωρίζει κανείς για την κατάσταση, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες να κατανοήσει με ακρίβεια τη συζήτηση του αποστολέα στο πλαίσιο των συμφερόντων των συμμετεχόντων στην επικοινωνία, των δεσμών συλλογισμών τους, των θέσεων κ.λπ. (Gile, 2006).

Από την άλλη πλευρά, στη διερμηνεία μέσω ενδιάμεσης γλώσσας, η ατομική αλληλεπίδραση δίνει έμφαση στο ρόλο του διερμηνέα ως πολιτισμικού διαμεσολαβητή. Εάν τα συνέδρια συγκεντρώνουν άτομα που μοιράζονται παρόμοιο υπόβαθρο (γιατροί σε ένα συνέδριο, επαγγελματίες από τον ίδιο τομέα σε ένα ετήσιο συνέδριο κ.λπ.), οι ερμηνείες συνδέσμου μπορεί να φέρουν κοντά άτομα από εντελώς διαφορετικούς τομείς εξειδίκευσης, με διαφορετική κουλτούρα, υπόβαθρο, εμπειρίες και υπόληψη. Λόγω των χαρακτηριστικών της, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η διερμηνεία συνδέσμου είναι ο τύπος διερμηνείας που χρησιμοποιείται και σε περιοχές συγκρούσεων.

2ο κεφάλαιο: Διερμηνείς σε εμπόλεμες ζώνες

2.1 Ιστορία της διερμηνείας πολέμου

Με τον όρο “διερμηνέας πολέμου” περιγράφονται οι μεσολαβητές, που μέσω των γλωσσικών τους υπηρεσιών συμβάλλουν στην διευκόλυνση της επικοινωνίας σε περιόδους πολέμου.

Ο διερμηνέας διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια ενός πολέμου, αφού με έναν διερμηνέα, μπορεί κανείς να διοικήσει εκατοντάδες στρατιώτες ενώ με ένα όπλο μπορεί μόνο να υπερασπιστεί τον εαυτό του (Jones, 1998).

Αρχικά οι διερμηνείς πολέμου θεωρούνταν ενεργοί στρατιώτες και καθήκον τους δεν ήταν μόνο να μεταφράζουν αλλά και να πολεμούν. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, χιλιάδες στρατιώτες βαθμοφόροι αποσπάστηκαν προκειμένου να διαχειριστούν τις επικοινωνίες μεταξύ των αμερικανικών, των βρετανικών και των γαλλικών στρατευμάτων. Δεν παραπέμφθηκαν ως διερμηνείς, αλλά ως διαμεσολαβητές. Παρότι δεν είχαν λάβει επίσημη εκπαίδευση διερμηνέα, είχαν εργαστεί στο παρελθόν στο Ηνωμένο Βασίλειο ή σε άλλη αγγλόφωνη χώρα (Kaufert & Koolage, 1984).

Ομοίως, οι περισσότεροι Ρώσοι διερμηνείς στις δίκες της Νυρεμβέργης γεννήθηκαν στη Ρωσία την εποχή της Σοβιετικής Επανάστασης και του επακόλουθου εμφυλίου πολέμου, εγκατέλειψαν τη χώρα με τις οικογένειές τους και κατέληξαν στο Βερολίνο ή στο Παρίσι. Μεγάλωσαν ως πολύγλωσσοι στα σπίτια τους και συνεπώς, είχαν τη δυνατότητα να παρέχουν γλωσσικές υπηρεσίες κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Kondo & Tebble, 1997).

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του Ισπανικού Εμφυλίου, πολλές οικογένειες αποχωρίζονταν τα παιδιά τους, τα οποία προσέφευγαν στο εξωτερικό για να προστατευθούν. Οι περισσότερες από αυτές τις οικογένειες επανενώθηκαν μετά την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά περίπου 3000 από αυτούς παρέμειναν στη Σοβιετική Ένωση και έγιναν Ισπανοσοβιετικοί διερμηνείς κατά τη διάρκεια της κομμουνιστικής εποχής.

Οι διερμηνείς πολέμου δεν συμβάλλουν μόνο στην επικοινωνία μεταξύ αντίπαλων μερών σε γλωσσικό επίπεδο. Αντίθετα, ο ρόλος τους είναι πολυδιάστατος, καθώς επεκτείνεται και σε άλλα επίπεδα όπως το κοινωνικό και το πολιτισμικό.

2.2 Ο ρόλος των διερμηνέων στον πόλεμο

Σύμφωνα με τον Baigorri-Jalón υπάρχουν τρία στάδια σε κάθε πολεμική σύγκρουση, κατά τη διάρκεια των οποίων προκύπτει ανάγκη για διερμηνεία αν και όχι στον ίδιο βαθμό: το προπαρασκευαστικό στάδιο, οι πολεμικές συγκρούσεις και το τέλος των εχθροπραξιών. (Baigorri-Jalón, 2011) Το προπαρασκευαστικό στάδιο περιλαμβάνει διπλωματικές συναντήσεις κατά τις οποίες κρίνεται απαραίτητη η παρουσία διερμηνέων, προκειμένου οι συμμετέχοντες να κατανοήσουν ο ένας τον άλλον και να γίνει συλλογή πληροφοριών και ανταλλαγή απόψεων. Επιπλέον, εκτός από τους διερμηνείς που εκτελούν τη δουλειά τους σε αυτή τη φάση του πολέμου, χρειάζονται και άλλοι επαγγελματίες για το στάδιο της πραγματικής σύγκρουσης. Στο στάδιο αυτό, επιλέγονται συνήθως επαγγελματίες του χώρου καθώς το πλαίσιο στο οποίο δραστηριοποιούνται είναι επίσημο και απαιτεί γλωσσικές δεξιότητες και αξιοπιστία.

Το στάδιο των πολεμικών συγκρούσεων συνεπάγεται στρατιωτικές επιχειρήσεις που απαιτούν διερμηνείς προκειμένου το στρατιωτικό προσωπικό από διαφορετικές πλευρές να επικοινωνεί απρόσκοπτα και να αλληλεπιδρά παράλληλα και με τον τοπικό πληθυσμό. Ως εκ τούτου, τον ρόλο αυτόν αναλαμβάνουν άτομα που έχουν γλωσσικές γνώσεις χωρίς ωστόσο, να απαιτείται κάποια εξειδίκευση ή σπουδές.

Το τελευταίο στάδιο, γνωστό και ως το τέλος των εχθροπραξιών, απαιτεί διερμηνεία κατά τη διάρκεια ειρηνευτικών επιχειρήσεων. Σε αυτήν την περίπτωση, όσον αφορά τις πληγείσες περιοχές, επιστρατεύονται άτομα με γλωσσικές γνώσεις ενώ για περιπτώσεις δικαστηρίων απαιτείται η συμμετοχή επαγγελματιών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ΗΠΑ. Πρόκειται για μια χώρα που στρατολόγησε έναν μεγάλο αριθμό διερμηνέων κατά την εισβολή στο Αφγανιστάν και το Ιράκ. Σύμφωνα με τα στρατιωτικά πρωτόκολλα των ΗΠΑ, υπάρχουν αυστηρά πρότυπα κατά την πρόσληψη διερμηνέα.

Ωστόσο, στην πραγματικότητα, η ανάγκη για διερμηνεία και διερμηνείς ήταν τόσο μεγάλη, που χρησιμοποιήθηκαν διαφημίσεις από τηλεοπτικούς σταθμούς των ΗΠΑ προκειμένου να παρακινηθεί ο πληθυσμός σε εθελοντική συμμετοχή.

Η διερμηνεία αποτελεί μια υπηρεσία που συχνά δεν υπολογίζεται στον προϋπολογισμό των στρατιωτικών αποστολών. Ως εκ τούτου, συχνά ανακύπτουν ποικίλα προβλήματα και δυσκολίες. Αναλυτικότερα, σε καιρό πολεμικών συγκρούσεων, δεν είναι πολλοί οι επαγγελματίες διερμηνείς, οι οποίοι προτίθενται και δέχονται να θέσουν τη ζωή τους σε

κίνδυνο. Συνεπώς, υπάρχει έλλειψη διερμηνέων υψηλής εξειδίκευσης. Εκτός από τον μεγάλο βαθμό επικινδυνότητας, οι χαμηλές απολαβές αποτελούν επίσης μία από τις βασικές αιτίες. Όπως προαναφέρθηκε, αφού σε περιόδους πολέμου, τη διερμηνεία καλούνται να πραγματοποιήσουν άτομα με γλωσσικές γνώσεις χωρίς σπουδές εξειδίκευσης, όπως είναι αναμενόμενο, οι γνώσεις αυτές δεν επαρκούν πάντοτε ή είναι βασικές με αποτέλεσμα να ανακύπτουν εμπόδια και χάσματα στην επικοινωνία.

Σε περιόδους πολεμικών συγκρούσεων, είναι πολύ πιθανό, οι διερμηνείς να είναι ταυτόχρονα στρατιώτες ή να κληθούν να συμμετάσχουν ενεργά στον πόλεμο ως μέλη ενός στρατεύματος. Έτσι, πολλές φορές θέτουν τη ζωή τους σε κίνδυνο, έρχονται αντιμέτωποι με σκληρές εικόνες, βίαιες συμπεριφορές, ενώ πολλές φορές καλούνται να λάβουν σημαντικές αποφάσεις και να καθορίσουν τις εξελίξεις σε πολιτικό ή στρατιωτικό επίπεδο. (Inghilleri, 2008)

Η διαδικασία της διερμηνείας, περιλαμβάνει τόσο το είδος της ταυτόχρονης, όσο και της διαδοχικής διερμηνείας. Όπως είδη αποτυπώθηκε παραπάνω, η ταυτόχρονη διερμηνεία ορίζεται ως ο τύπος διερμηνείας που εκτελείται όταν ο διερμηνέας ακούει και μεταφράζει ταυτόχρονα, ενώ η διαδοχική πραγματοποιείται όταν ο διερμηνέας ακούει μια ολόκληρη φράση, πρόταση ή παράγραφο και στη συνέχεια μεταφράζει κατά τη διάρκεια φυσικών παύσεων (Pöchhacker, 2004).

Σε περιόδους πολέμου, οι διερμηνείς χρησιμοποιούνται με συγκεκριμένο τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, οι ίδιοι θα πρέπει να αποφεύγουν την ταυτόχρονη διερμηνεία προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα την ερώτηση που απευθύνεται στον ερωτώμενο. Ακόμη και σε περιπτώσεις εφαρμογής της διαδοχικής διερμηνείας, ο ειρηνευτής καλείται να μιλάει για ένα λεπτό ή λιγότερο με ουδέτερο, χαλαρό τρόπο, απευθείας στο άτομο ή στο κοινό. Ο διερμηνέας μιμείται τη γλώσσα του σώματος του ομιλητή και ερμηνεύει τη λεκτική σημασία των λέξεων κατά τη διάρκεια της διερμηνείας. Έχει τεράστιο ενδιαφέρον το γεγονός, ότι η διαδικασία της διερμηνείας θεωρείται ταυτόχρονα γλωσσική και πολιτιστική: παρουσιάζει μια σημαντική σκέψη στο σύνολό της και επιτρέπει στον διερμηνέα να ανακατασκευάσει τη γλώσσα και τον πολιτισμό του (Pöchhacker, 2004).

2.3 Κριτήρια επιλογής διερμηνέων πολέμου

Αρχικά, ένας διερμηνέας θα πρέπει να διαθέτει γλωσσική κατάρτιση, ούτως ώστε να μπορεί να επικοινωνεί με τον ντόπιο πληθυσμό. Εκτός από τη γλωσσική κατάρτιση, ο διερμηνέας θα πρέπει να είναι γνώστης του πολιτισμού του κοινού-στόχος. Συνεπώς, η καταγωγή των διερμηνέων σε καιρό πολέμου διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο, καθώς το πολιτισμικό και κοινωνικό του υπόβαθρο μπορεί να σταθεί χρήσιμο, ώστε να εξασφαλίσει την αποδοχή του κοινού-στόχος. (Cronin, 2006). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε, ότι σε περιπτώσεις πολέμου, οι πιο αποτελεσματικοί διερμηνείς είναι οι ομογενείς, καθώς έχουν κοινό πολιτισμικό υπόβαθρο με το κοινό-στόχος και κατά συνέπεια μεγαλύτερη αξιοπιστία. Φυσικά, ένας διερμηνέας απαιτείται, οπωσδήποτε, να γνωρίζει την αγγλική γλώσσα σε άριστο επίπεδο. (Moser-Mercer & Grégoire, 2008).

Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζει και η κοινωνική θέση του διερμηνέα. Ο τελευταίος δεν πρέπει να έχει χαμηλότερη κοινωνική θέση από τον πληθυσμό με τον οποίο καλείται να αλληλεπιδράσει. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι ντόπιοι θα αρνηθούν να συζητήσουν με άτομο χαμηλότερης κοινωνικής τάξης. Ανεξάρτητα από τα προσωπικά συναισθήματα, βιώματα και τις προσωπικές απόψεις του διερμηνέα σχετικά με την κοινωνική θέση, καθήκον του είναι να ολοκληρώσει την αποστολή, όχι να προσπαθεί να επιφέρει κοινωνικές ή πολιτικές αλλαγές.

Ένα άλλο πολιτιστικό ζήτημα είναι το φύλο του διερμηνέα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελούν όλες οι μουσουλμανικές χώρες και τα Βαλκάνια, όπου οι γυναίκες ενδέχεται να αντιμετωπίσουν εμπόδια στο να εργαστούν ως διερμηνείς.

Όσον αφορά τον χαρακτήρα του διερμηνέα, θα πρέπει να προσαρμόζεται εύκολα προκειμένου να ανταπεξέλθει στις ενδεχομένως δυσχερείς συνθήκες εργασίας. Παράλληλα, μάλιστα, απαιτείται να είναι άμεσοι και σε εγρήγορση, με ανεπτυγμένη κριτική ικανότητα. Η κριτική σκέψη, η λογική, η ευφυΐα αποτελούν με τη σειρά τους σημαντικά χαρακτηριστικά, καθώς οι συνθήκες ενός πολέμου είναι απαιτητικές.

Η μόρφωση και η εκπαίδευση είναι εξίσου σημαντικές. Αυτό συμβαίνει επειδή οι διερμηνείς που έχουν λάβει εκπαίδευση, έχουν εκτεθεί περισσότερο σε διαφορετικές έννοιες σε σχέση με εκείνους που παρέχουν τις εν λόγω υπηρεσίες σε ερασιτεχνικά πλαίσια.

Βασικό πλεονέκτημα για έναν διερμηνέα αποτελεί η ικανότητά του να μετακινηθεί από τη μια ιδέα στην άλλη. Γίνεται μια πολύ ενδιαφέρουσα διαφοροποίηση μεταξύ της μετάφρασης του νοήματος και της μετάφρασης των λέξεων, πράγμα το οποίο οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι οι

γλωσσικές γνώσεις μαζί με την τεχνική κατάρτιση αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για μια άρτια μετάφραση και κατανόηση της ιδέας πίσω από κάθε γλωσσικό σχήμα.

Υπάρχουν δύο ακόμα ιδιαίτερα σημαντικά χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ένας διερμηνέας: η αξιοπιστία και η αφοσίωσή τους στην πλευρά που υπηρετούν. Απαιτείται να κατανοήσουν ξεκάθαρα, ότι η αποστολή τους είναι ύψιστης σημασίας και οποιοδήποτε σφάλμα τους ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο ολόκληρη την επιχείρηση (Salama-Carr, 2007).

Οι δεξιότητες του διερμηνέα εκτιμώνται καλά, δεδομένου του γεγονότος ότι ένας ικανός διερμηνέας, ειδικά αν είναι ημεδαπός, μπορεί να διαδραματίσει ρόλο ανεκτίμητης αξίας στη απόδοση λεπτομερειών και κρυφών νοημάτων. Στο τέλος, αφού αποδείξει την πίστη και την αποτελεσματικότητά του, ο διερμηνέας θα ενσωματωθεί ως πολύτιμο μέλος της ομάδας ανάλογα με τη σημασία της συνεισφοράς του (Tymoczko & Gentzler, 2002).

2.4 Δικαιώματα των διερμηνέων πολέμου

Δικαιώματα των διερμηνέων πολέμου

- Προστασία: Οι διερμηνείς έχουν το δικαίωμα προστασίας τόσο κατά τη διάρκεια της διερμηνείας όσο και με το πέρας της διαδικασίας αυτής. Εάν κρίνεται απαραίτητο, η προστασία θα πρέπει να περιλαμβάνει και την οικογένειά τους. Θα πρέπει να έχουν τον κατάλληλο προστατευτικό ρουχισμό και εξοπλισμό, αλλά όχι όπλα. Ως πολίτες, δεν απαιτείται να φορούν ειδική στολή, εκτός εάν συναινούν σε αυτό. Η ιατρική και ψυχολογική βοήθεια πρέπει να είναι διαθέσιμη ανά πάσα στιγμή. Απαραίτητη κρίνεται επίσης και η παροχή εκπαίδευσης ασφάλειας και έκτακτης ανάγκης.
- Ανέσεις: Έχουν το δικαίωμα να ζητήσουν τις κατάλληλες ανέσεις και εγκαταστάσεις στη βάση καθ' όλη τη διάρκεια της αποστολής τους.
- Όρια: Τα όρια του ρόλου τους πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένα. Έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν μια εργασία, που θέτει σε κίνδυνο τα επαγγελματικά ή τα προσωπικά τους πρότυπα και ηθική καθώς και σε αδικαιολόγητο κίνδυνο την αεριότητά τους.
- Ενημέρωση: Θα πρέπει να ενημερώνονται για το γενικό και ειδικό πλαίσιο της αποστολής τους.
- Προϋποθέσεις: Οι ώρες εργασίας πρέπει να ορίζονται σε λογικά πλαίσια και να παρέχονται περιοδικά διαλείμματα (Bello, 2014).

2.5 Συνθήκες εργασίας

Η διερμηνεία σε ζώνες συγκρούσεων έχει παίξει καθοριστικό ρόλο στην ιστορία των πολέμων. Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής ανάπτυξης σε μια ζώνη σύγκρουσης, ο πολεμικός διερμηνέας είναι ο μόνος άμεσος δεσμός που έχουν οι στρατιώτες με τον πολιτισμό και τους λαούς στον τόπο σύγκρουσης. Ωστόσο, τα επαγγελματικά πρότυπα και ο ρόλος του διερμηνέα δεν έχει πλαισιωθεί ή προσδιοριστεί. Λειτουργώντας σε περιβάλλοντα υψηλού κινδύνου, οι διερμηνείς είναι εξαιρετικά ευάλωτοι και απαιτούν ειδική προστασία, όχι μόνο λόγω των ιδίων των κινδύνων της σύγκρουσης αλλά και λόγω της διφορούμενης θέσης, που φέρουν σε αυτό το διχοτομημένο περιβάλλον. Οι διερμηνείς και οι μεταφραστές είναι σημαντικό να γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και να τηρούν τα πρότυπα και τη δεοντολογία του γλωσσικού επαγγέλματος για να ενισχύσουν την ασφάλεια και τη θέση τους.

Όπως διατυπώθηκε προηγουμένως, οι διερμηνείς τις περισσότερες φορές είναι ντόπιοι, δηλαδή είναι πολίτες συνήθως χωρίς επαρκή προσόντα που απλώς μιλούν το απαιτούμενο ζεύγος γλωσσών για να διευκολύνουν την επικοινωνία μεταξύ στρατιωτών και πληθυσμού. Στον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, διερμηνείς υπήρξαν συνήθως δάσκαλοι ή μαθητές ξένων γλωσσών. Ορισμένοι ήταν επαγγελματίες σε άλλους τομείς, όπως γιατροί που παρείχαν υπηρεσίες διερμηνείας και ένας αξιοσημείωτος αριθμός ήταν φοιτητές μηχανικών (Baker, 2010).

Καθώς αποτελούσαν μοναδική γέφυρα πολιτιστικής και γλωσσικής επικοινωνίας με τον πληθυσμό, προσλήφθηκαν τοπικοί διερμηνείς για κάθε γραφείο της UNOPROFOR, για κάθε ομάδα στρατιωτικών παρατηρητών και για τις βάσεις των πολλών ταγμάτων που αποτελούσαν μέρος των δυνάμεων του ΟΗΕ. Παρά το γεγονός ότι ήταν απαραίτητοι για την υλοποίηση της αποστολής, οι διερμηνείς ήταν επισφαλείς. Οι επιτυχόντες έλαβαν πληρωμές σε τοπικό νόμισμα και μια θέση εργασίας ενώ τα στρατεύματα βρίσκονταν στην τοποθεσία τους και είχαν πρόσβαση σε είδη πρώτης ανάγκης, καταφύγιο, προστασία και τροφή.

Επιπλέον, η προστασία που έλαβαν ήταν πολύ περιορισμένη. Μόλις οι στρατιώτες επέστρεψαν στη χώρα καταγωγής τους, οι διερμηνείς έμειναν πίσω. Σχεδόν εξ' ορισμού θεωρήθηκαν προδότες ή κακοποιοί, ενώ οποιοσδήποτε έχει οποιαδήποτε σχέση με ξένους καταδικάστηκε (Wang-chi Wong, 2007). Κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία, για παράδειγμα,

πολλοί, αλλά όχι όλοι, διερμηνείς ήταν γυναίκες, πράγμα το οποίο οδήγησε σε ανατροπή των σχέσεων φύλου και ηλικίας μέσα στην οικογένεια (Baker, 2010). Αυτός ο αντίκτυπος στην κοινωνία και η περίπλοκη κατάσταση του να θεωρούνται ύποπτοι και από τις δύο πλευρές της σύγκρουσης, ενέχουν επιπλέον κίνδυνο για ένα ήδη επικίνδυνο περιβάλλον.

Από τον Μάρτιο του 2003 έως τον Οκτώβριο του 2004, 13 διερμηνείς σκοτώθηκαν στο Ιράκ και περίπου 20 είχαν απαχθεί. Για μια μεταφράστρια, μάλιστα, αφορμή για τη δολοφονία της αποτέλεσε το ότι δεν φορούσε μουσουλμανικό πέπλο δημόσια και οδηγούσε αυτοκίνητο. Έχει αποδειχθεί, ότι ο ίδιος ο στρατός δεν επιδεικνύει εμπιστοσύνη στους διερμηνείς. Παράλληλα, ορισμένοι διερμηνείς της Αραβικής στον κόλπο του Γκουαντάναμο έχουν κατηγορηθεί για δολιοφθορά σε συνεντεύξεις με κρατούμενους (Palmer, 2007).

Κατά τη διάρκεια του πολέμου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, υπήρχαν ελάχιστοι «κανόνες» που μπόρεσαν να αναπτύξουν οι διερμηνείς μαζί με τους στρατιώτες για να πραγματοποιήσουν μια ομαλή επικοινωνία. Η επιχειρησιακή στρατιωτική διερμηνεία συνήθως παίρνει τη μορφή διερμηνείας πρόσωπο με πρόσωπο. Οι στρατιώτες που μιλούν μέσω διερμηνέων εκπαιδεύονται να μιλούν σε πρώτο πρόσωπο σαν να απευθύνονται απευθείας στον ξένο συνομιλητή (Baker, 2012).

Ο διερμηνέας μιλάει σε πρώτο πρόσωπο στον συνομιλητή μπαίνοντας στο ρόλο του ίδιου του στρατιώτη, για τον οποίο διερμηνεύει. Οι διερμηνείς θα πρέπει στη συνέχεια να αναμεταδώσουν το άλλο μέρος της συνομιλίας στον στρατιώτη, χωρίς κανέναν ομιλητή να χρησιμοποιεί αναφερόμενη ομιλία («πες του ότι...» ή «αυτός λέει ότι...») (Baker, 2012).

Ο ρόλος των διερμηνέων πολέμου δεν επικεντρώνεται μόνο στις γλωσσικές διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων σε μια συνομιλία, αλλά εμπλέκεται επίσης σε μια βίαιη κατάσταση όπου οι πολιτικές αποχρώσεις των λέξεων μπορεί να γίνουν το κύριο έναυσμα μιας σύγκρουσης. Σε περίπτωση θρησκευτικής ή εθνικής σύγκρουσης, η χρήση του σωστού όρου για μια συγκεκριμένη ομάδα είναι εξαιρετικά σημαντική. Καθώς η γλώσσα είναι το βασικό στοιχείο επικοινωνίας της κοινότητας, αυτές οι λέξεις μπορεί να είναι η διαφορά μεταξύ ζωής και θανάτου σε ένα πλαίσιο πολέμου (Dragovic-Drovet, 2007).

Στην περίπτωση του διερμηνέα πολέμου, λοιπόν, ο διερμηνέας δεν αρκεί να κατέχει δύο γλώσσες, ή να έχει εκπαίδευση στη μετάφραση και τη διερμηνεία, αλλά πρέπει, παράλληλα, να μπορεί να επηρεάσει τις διαπροσωπικές σχέσεις για χάρη μιας ευρύτερης αιτίας, όπως είναι η επίτευξη ειρήνης σε μια σύγκρουση, η μεταπολεμική ανοικοδόμηση, η προώθηση της κατανόησης μεταξύ των λαών ή ακόμη και η αποκατάσταση της εσφαλμένης αντίληψης των ξένων (Baker 2012). Συνοψίζοντας, ο διερμηνέας πρέπει να είναι ικανός να καταρρίψει κάθε

είδους προκαταλήψεις ή στερεότυπα και πολιτιστικά ή γλωσσικά εμπόδια, με στόχο την καταπολέμηση των ανισοτήτων και την προώθηση της ειρήνης μέσω του διαλόγου.

Η ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου κώδικα δεοντολογίας στον συγκεκριμένο τομέα ενδέχεται να είναι δύσκολη υπόθεση και μπορεί να επηρεαστεί από τις ιδιαιτερότητες κάθε διαφορετικής σύγκρουσης. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι οι εμπειρίες κατά τη διάρκεια μιας σύγκρουσης δεν παρέχουν μαθήματα, τα οποία μπορεί να εφαρμοστούν από ειδικούς που πρέπει να εργαστούν σε περιφερειακές ζώνες συγκρούσεων στο μέλλον (Dragovic-Drovet, 2007)

Οι μεταφραστές και οι διερμηνείς δύνανται να μεσολαβούν μεταξύ των μερών και έχουν τη δική τους ευθύνη για την ηθική και την πραγματική αλήθεια (Newmark, 1989). Αυτό δεν είναι εύκολο, όταν η κατανόηση μεταξύ των λαών και των εθνών δίνει τη θέση της σε καταστάσεις σύγκρουσης στην οποία η ηθική και πραγματική αλήθεια συχνά πέφτει στην ατζέντα της πολεμικής προπαγάνδας.

Ορισμένες αναφορές των μέσων ενημέρωσης αποκαλύπτουν ότι οι μεταφραστές ή/και οι διερμηνείς είναι μερικές φορές συνένοχοι στη βία του πολέμου. Σε γενικές γραμμές, τα περισσότερα έργα, που έχουν σχεδιαστεί για την προστασία και την υποστήριξη διερμηνέων σε εμπόλεμες ζώνες (όπως τα έργα RedT, AICC, Languages At War και FIT, InZone, κ.λπ.) υποστηρίζουν, ότι τουλάχιστον η συντριπτική πλειοψηφία των διερμηνέων και μεταφραστών που εργάζονται σε ζώνες συγκρούσεων είναι αθώοι και επομένως, αξίζουν την αλληλεγγύη και την προστασία ανεξαρτήτως της πλευράς στην οποία τάσσονται μέσω των υπηρεσιών τους (Baker, 2013).

2.6 Ηθικός κώδικας

Ο ρόλος του διερμηνέα είναι διπλός στο πλαίσιο μιας διαμάχης και μιας εμπόλεμης ζώνης. Η συμμετοχή των διερμηνέων σε πολεμικές συρράξεις, αφενός μπορεί να σχετίζεται με τις οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που αποτελούν απόρροια του πολέμου και ως εκ τούτου, εφόσον δεν υπάρχει μια αμιγώς επαγγελματική ταυτότητα για τον διερμηνέα πολέμου, όσοι καλούνται να ασκήσουν αυτά τα καθήκοντα αποτελούν μέρος του στρατιωτικού και πολιτικού πεδίου. (Inghilleri, 2010)

Η συμμετοχή κάποιου σε πόλεμο ενέχει αδιαμφισβήτητα και συναισθηματική εμπλοκή, αίσθημα πατριωτισμού και πολιτικά ενδιαφέροντα τα οποία αποτελούν συνδετικούς κρίκους των διερμηνέων με τους στρατευόμενους τους οποίους εξυπηρετούν. Ως εκ τούτου, για τους διερμηνείς, υπάρχει από τη μία η απόφαση να ασκήσουν τα καθήκοντά τους σε ένα

συγκεκριμένο περιβάλλον, και από την άλλη η απόφαση σχετικά με τον τρόπο που θα ασκήσουν αυτά τα καθήκοντα.

Το κίνητρο κάποιου διερμηνέα να ασκήσει τα καθήκοντά του σε εμπόλεμη ζώνη εγείρει ερωτήματα σχετικά με τον ηθικό κώδικα σε διαπροσωπικό επίπεδο καθώς μπορεί να παρατηρηθεί ασυνέπεια και δυσκολία ανάμεσα στην ηθική των διερμηνέων και στις απαιτήσεις της θέσης τους στο θεσμικό πλαίσιο του στρατού. (Inghilleri, 2010)

Πιο συγκεκριμένα, τα κίνητρα να προσφέρει κανείς τις υπηρεσίες του σε εμπόλεμη ζώνη είναι τα ίδια με το να καταταγεί κάποιος στο στρατό. Αναλυτικότερα, το αίσθημα πατριωτισμού, συγκεκριμένες πολιτικές πεποιθήσεις αλλά και η επιθυμία για περιπέτεια. (Skaskiw, 2008)

Οι διερμηνείς συνοδεύουν τους στρατευόμενους, ενώ παράλληλα μπορούν να συμμετέχουν σε περιπολίες και αποστολές. Είναι ντυμένοι με στρατιωτικά ρούχα, φορούν πανοπλίες και προστατευτικά ενώ δεν αποκλείεται να είναι και οπλισμένοι. (έρχεται σε αντιφαση με τα παραπανω, οι διερμηνεις δε φερουν οπλα)

Η συμμετοχή διερμηνέων σε πολεμικές συγκρούσεις θέτει το ερώτημα του κατά πόσο η απόφασή τους να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους θεωρείται ηθικά αποδεκτή, καθώς πολλές φορές ο πόλεμος στον οποίο καλούνται να συμμετάσχουν είναι άδικος. Κατά συνέπεια, οι απόψεις δίστανται σχετικά με το ποια η ηθική ευθύνη τους, εφόσον, αφενός, το καθήκον τους περιορίζεται στη μετάδοση και απόδοση των νοημάτων, παρότι ο ρόλος αυτός εξυπηρετεί τους σκοπούς του στρατού. Αφετέρου, οι ίδιοι οι διερμηνείς πολλές φορές έρχονται αντιμέτωποι με την ίδια τους τη συνείδηση καθώς εκτίθενται σε αδικίες πολέμου ακόμη και από την πλευρά που καλούνται να υπηρετήσουν.

3ο κεφάλαιο: Διερμηνείς σε πολεμικές ταινίες

3.1 Κινηματογραφική απεικόνιση των διερμηνέων

Όπως γράφει ο Michael Cronin (2003), οι μεταφραστές στον εικοστό πρώτο αιώνα έχουν αποτελέσει σημαντικούς κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες. Αυτό το γεγονός έχει σίγουρα αντικατοπτριστεί στα σύγχρονα μέσα ενημέρωσης. Ποιος θα μπορούσε να ξεχάσει τη σκηνή από την ταινία του Ρομπέρτο Μπενίνι του 1997, *La vita è bella* (Η ζωή είναι όμορφη), στην οποία ο ήρωας θα γίνει εθελοντικά διερμηνέας (παρά το γεγονός ότι δεν μιλά γερμανικά) για να μην ακούσει ο γιος του τις οδηγίες του αξιωματικού των Ναζί. Όσοι δεν μιλούν ιταλικά βλέπουν αυτή τη σκηνή σε (μια πρόσθετη) μετάφραση, αποδίδοντας μια μετάφραση- εντός-μετάφρασης, ενώ αναπαριστά τον διερμηνέα ως εμπλεκόμενο χαρακτήρα. Σε αυτήν και σε άλλες σκηνές όπως αυτή, η μετάφραση και οι μεταφραστές γίνονται μέρος της ιστορίας και αναπόσπαστο μέρος μιας σύγχρονης ζωής, που γίνεται ολοένα και πιο πολύγλωσση, πολυεθνική, πολυπολιτισμική και κοινωνικά ποικιλόμορφη (Cronin, 2003).

Κατά συνέπεια, τα μέσα ενημέρωσης στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα παρουσιάζουν νέα τάση όσον αφορά την ποσότητα, την ποιότητα και την ποικιλία του ξένου διαλόγου. Επιπλέον, μια τέτοια αναπαράσταση είναι συχνά συνειδητοποιημένη, ειρωνική και έχει οξεία συνείδηση της δραματικής λειτουργίας της μετάφρασης: όχι της μετάδοσης περιεχομένου, αλλά εμφυσώντας το δράμα με κοινωνικό, πολιτικό και ιστορικό νόημα.

Ταινίες όπως το *Lost in Translation* του Coppola (2003) και το Pollack's *The Interpreter* (2005) αντικατοπτρίζει πλήθος θεωρητικών ζητημάτων που συζητούνται από μελετητές της μετάφρασης, παρουσιάζοντας ορισμένες στοχαστικές αμφιβολίες και παρατηρήσεις σχετικά με τα όρια και τις δυνατότητες της μετάφρασης (και της διερμηνείας). Στο τηλεοπτικό δράμα η χρήση της μετάφρασης και των δευτερευουσών γλωσσών ενδέχεται να είναι ειρωνική. Ένα παράδειγμα μπορεί να περιλαμβάνει τη σειρά *Brothers & Sisters* (2006–2011), στα κινέζικα (2008) και στα γαλλικά (2009). Τα κινέζικα και τα γαλλικά παραμένουν αμετάφραστα, υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι η Σάρα (Rachel Griffiths) δεν γνωρίζει αυτές τις γλώσσες, ενώ οι άνδρες με τους οποίους διαπλέκεται τις μιλούν άπταιστα.

Στο *House M.D.* (2004–2012), ο κύριος χαρακτήρας, ο Dr. Gregory House προτιμά τη μετάφραση ενός διαδικτυακού Ολλανδού στρίπερ (2010) από τις υπηρεσίες ενός επαγγελματία μεταφραστή, μια πράξη που μπορεί να ερμηνευθεί ως σχόλιο για τη φύση της μετάφρασης ως επάγγελμα. Αυτή η τάση δεν παρακάμπει τη σφαίρα των διαδικτυακών διαφημίσεων, μερικές φορές με εκπληκτικές ανατροπές στην πλοκή. Σε διαφημίσεις όπως αυτές του Ukfoods (2008),

στις οποίες ο ηθοποιός Dennis Banks διαφημίζει εισαγόμενα τρόφιμα που μεταφέρονται από τη Βρετανία στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αν και το διαφημιστικό δεν περιέχει άλλες γλώσσες εκτός από την Αγγλική, η μετάφραση εμφανίζεται μπροστά και στο κέντρο καθώς ο Banks μιλά για τα εισαγόμενα προϊόντα της Ukfoods σε μια τοπική βρετανική αργκό του East London και τα λόγια του μεταφράζονται με υπότιτλους στην Αγγλική καθομιλουμένη (Abend-David et al, 2019).

Αυτό το φαινόμενο είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι, ακόμη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ξένη γλώσσα, η μετάφραση και οι μεταφραστές παίζουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή. Τα μέσα ενημέρωσης, το πολιτικό δράμα, τα δελτία ειδήσεων, τα θρίλερ και οι κωμωδίες παρουσιάζουν χαρακτήρες μεταφραστών και διερμηνέων που παίζουν σημαντικό ρόλο στην αφήγηση. Και ακόμη και όταν οι μεταφράσεις και οι μεταφραστές δεν εμφανίζονται, τα σύγχρονα μέσα αντιπροσωπεύουν όλο και περισσότερο την πολυγλωσσική, πολυπολιτισμική και πολυεθνική πραγματικότητα. Στην πρόσφατη τηλεοπτική σειρά, *Mozart in the Jungle* (2014–2018), μια εταιρεία όπερας με έδρα τη Νέα Υόρκη λειτουργεί ως φυσικό περιβάλλον για τις γλώσσες, τις ταυτότητες, τις πολιτιστικές αναφορές, τα φαγητά και τις παραδόσεις μιας κοσμοπολίτικης πόλης (που εκτείνεται σε εξωτικά τοποθεσίες σε όλο τον κόσμο).

Η τρέχουσα συλλογή, *Representing Translation: The Representation of Translation and Translators in Contemporary Media*, αποτελεί συνέχεια μιας προηγούμενης συλλογής: *Media and Translation: An Interdisciplinary Approach* (Bloomsbury, 2014, 2016). Τα μέσα και η μετάφραση όχι μόνο συνέβαλαν στον αναδυόμενο τομέα των Μέσων και της μετάφρασης, αλλά μπόρεσαν να διαμορφώσουν αυτόν τον τομέα, τονίζοντας τον βαθμό στον οποίο η μετάφραση διαδραματίζει ολοένα σημαντικότερο κοινωνικό, πολιτικό, εμπορικό και ηθικό ρόλο στην παραγωγή των σύγχρονων μέσων. Η τρέχουσα συλλογή κάνει το επόμενο θεωρητικό βήμα για να εξερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο η μετάφραση έχει μετακινηθεί από το υπόβαθρο της παραγωγής μέσων και χρησιμεύσει ως ένα σαγηνευτικό θέμα σε φιλμ, τηλεόραση, διαφημίσεις, διαδικτυακό περιεχόμενο και άλλα Νέα Μέσα. Αντιμετωπίζει τόσο τον ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο που παίζει η μετάφραση σε μια πολύγλωσση και παγκόσμια κοινωνία, όσο και την αντανάκλαση αυτού του ρόλου στα σύγχρονα μέσα. Μερικά θέματα που πραγματεύεται αυτή η συλλογή είναι: ο ρόλος των μεταφραστών (τόσο στον κινηματογράφο όσο και στην τηλεόραση), μεταφραστές ως πρωταγωνιστές, διπλοί πράκτορες και διαπραγματευτές, μετάφραση και μεταφραστές στα νέα μέσα, μετάφραση και παγκόσμια επικοινωνία, την παρουσίαση εικαστικών κειμένων μέσω εναλλακτικών τεχνικών (όπως στις

περιπτώσεις της λεζάντας και της ακουστικής περιγραφής), μετάφραση σε πολύγλωσσες ταινίες και μετάφραση σε διαφημίσεις.

Σκοπός της συλλογής, μεταξύ άλλων, είναι να επεκτείνει την άποψη της μετάφρασης πέρα από τη χρηστική της λειτουργία και να την παρουσιάσει τόσο ως επιτελεστική όσο και ως επικοινωνιακή. Όπως γράφει ο Michael Raine (2014, 2016) στο *Media and Translation*: η οπτικοακουστική μετάφραση είναι «ένα λούστρο που διεισδύει στην επιφάνεια του φιλμ, καθιστώντας το μεταφερόμενο ακόμα και όταν το αλλάζει εντελώς». Σε αυτή τη συλλογή, ωστόσο, η μετάφραση δεν θεωρείται μόνο ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην απόδοση του κειμένου αλλά, στην πραγματικότητα, γίνεται μέρος της ιστορίας και αναπόσπαστο μέρος μιας σύγχρονης ζωής που γίνεται όλο και πιο πολύγλωσση, πολυεθνική, πολυεθνική, και κοινωνικά ποικιλόμορφη (Delabastita & Grutman, 2005).

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις αυτής της συλλογής μπορούν να χωριστούν σε δύο αναπαραστάσεις: την άμεση αναπαράσταση της μετάφρασης και των μεταφραστών ως γεγονότα και χαρακτήρες μέσα στην αφήγηση, και την έμμεση αναπαράσταση της μετάφρασης, της ξένης γλώσσας και της πολιτιστικής ανταλλαγής σε ταινίες, τηλεοπτικές σειρές και διαφημίσεις. Στο τελευταίο, η συνειδητοποίηση ότι η μετάφραση και η δευτερεύουσα γλώσσα εντός του κειμένου δεν αφορούν σχεδόν ποτέ τη μετάδοση περιεχομένου (ή αλλιώς ότι το περιεχόμενο θα μπορούσε απλώς να αποδοθεί στην κύρια γλώσσα), παρέχει χώρο για να εξεταστούν οι διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους χρησιμοποιείται η δραματική λειτουργία της μετάφρασης στα σύγχρονα μέσα.

Από την πρώτη ομάδα, ο Erga Heller παρουσιάζει μια σοφή και στοχαστική συζήτηση για τους πολλούς μεταφραστές και τις μεθόδους μετάφρασης που παρουσιάζονται στη σειρά επιστημονικής φαντασίας, *Doctor Who* και *Star Trek* από τη δεκαετία του 1960 έως σήμερα. Η συζήτηση του Heller πραγματεύεται τον ρόλο της αυτόματης μετάφρασης, το καθήκον του μεταφραστή ως μεσολαβητή και τη λειτουργία του φύλου που καθορίζει τόσο την εικόνα όσο και την εργασία του μεταφραστή (Abend-David et al, 2019).

Η Kayoko Takeda παρουσιάζει μια συναρπαστική συζήτηση για την κινηματογραφική αναπαράσταση των διερμηνέων που εμπλέκονται σε καταστάσεις πολέμου και βίαιων συγκρούσεων. Η Takeda εγείρει μια σειρά από προκλητικά ηθικά ζητήματα τόσο σχετικά με τη διερμηνεία όσο και με τη μετάφραση καθώς εξετάζει την αναπαράσταση διαφορετικών διερμηνέων σε πολύ διαφορετικές καταστάσεις. Η συζήτηση υιοθετεί μια ασυνήθιστη και απροσδόκητη προσέγγιση στην ηθική της μετάφρασης και είναι πιθανό να αναγκάσει τον αναγνώστη να επανεξετάσει ορισμένες προκαταλήψεις για τις ηθικές και επαγγελματικές υποχρεώσεις που περιλαμβάνει η μετάφραση.

Η δεύτερη ομάδα συζητά λιγότερο άμεσες και μερικές φορές πιο σύνθετες πτυχές της αναπαράστασης της μετάφρασης. Ο Ying Xiao συζητά τη μετάφραση και τη διασκευή του Shakespeare's Hamlet in the People's Republic of China κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα ως ένα περιεκτικό και ολιστικό έργο που επαναπροσδιορίζει τη μετάφραση ως μια πολιτιστική παραγωγή που εκτείνεται πολύ πέρα από ένα μεμονωμένο κείμενο ή έναν μόνο συμμετέχοντα στη μεταφραστική πράξη. Η Chiara Bucaria συνεχίζει να συζητά μια πλήρη ανατροπή καθώς η πράξη της μετάφρασης αντικαθιστά την αφήγηση του κειμένου ως θέμα συζήτησης στο Twitter. Στο Talking about Dubbing, ο Bucaria συζητά την αντίδραση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στην προσαρμογή τηλεοπτικών προγραμμάτων, περιγράφοντας μια νέα πραγματικότητα στην οποία το κοινό-στόχος εξοικειώνεται αμέσως με το πρωτότυπο κείμενο, επικρίνει τη διαδικασία της μετάφρασης και της προσαρμογής και έχει τη δυνατότητα, μέσω μέσων κοινωνικής δικτύωσης, να αντιδράσει και να συμμετάσχει με επιρροή στην ίδια διαδικασία (Delabastita & Hoenselaars, 2015).

Η Iwona Mazur εισάγει τον αναγνώστη σε ένα καινοτόμο και θεωρητικά συναρπαστικό πεδίο μελέτης: Υπηρεσίες πρόσβασης στα μέσα. Αναφέρεται σε πολλούς τρόπους με τους οποίους οι ακουστικές περιγραφές έχουν γίνει σημαντικό μέρος της ζωής των παραληπτών με προβλήματα όρασης, καθώς και ενός γενικού κοινού, μέσω οδηγιών ήχου, podcast, ακουστικών βιβλίων και άλλου υλικού. Η Mazur συζητά μια προσέγγιση περιβαλλοντικού σχεδιασμού που προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες και τις προσδοκίες όσο το δυνατόν περισσότερων χρηστών. Και, καθώς η λειτουργία της ακουστικής περιγραφής εκπληρώνει πολύ περισσότερα από την απλή μετάδοση του πλαισίου, η συζήτηση υπονοεί μια νέα ιεραρχία μεταξύ της μετάφρασης και του αρχικού της κειμένου (Abend-David et al, 2019).

Η Zoë Pettit επιλέγει το περίπλοκο γλωσσικό τοπίο της Νότιας Αφρικής για να συζητήσει την πολυγλωσσική πραγματικότητα. Η εναλλαγή κωδικών, η ανάμειξη κωδικών και η χρήση διαφορετικών γλωσσών είναι ενδεικτικά μιας πολιτικής, εθνικής, κοινωνικής και οικονομικής ιεραρχίας. Η συζήτηση εξετάζει τη δημιουργία νοήματος μέσω της πολυγλωσσίας στις ταινίες της Νότιας Αφρικής και τις επιλογές των μεταφραστών κατά την προσαρμογή των ίδιων ταινιών στα γαλλικά, είτε με υπότιτλους είτε με μεταγλώττιση.

Στη συζήτησή τους για τη μετάφραση της διαφήμισης από τα αγγλικά στα κινέζικα, οι Ying Cui και Yanli Zhao υποστηρίζουν ότι όταν πρόκειται για μετάφραση διαφήμισης, η εστίαση είναι στην τοπική προσαρμογή). Από την άλλη πλευρά, οι μεταφραστές επηρεάζονται από την πρωτότυπη διαφήμιση και ορισμένα χαρακτηριστικά της αρχικής γλώσσας ενδέχεται να «εισβάλλουν» στη γλώσσα-στόχο και να προσφέρουν στο προϊόν κάποια εξωτική γοητεία (Wang & Zhao, 2011).

3.2 Κινηματογραφική απεικόνιση του ρόλου των διερμηνέων σε πολεμικές ταινίες

Το θέμα της μετάφρασης και της διερμηνείας στη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο αλλά και η εμφάνιση των μεταφραστών και των διερμηνέων ως κεντρικών ηρώων ξεκίνησε κατά τη δεκαετία του 1980. Το γεγονός ότι η δημοτικότητα αυτού του μοτίβου αυξάνεται συνεχώς από την αρχή του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, σίγουρα δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός, καθώς η λογοτεχνία αντανακλά ουσιαστικά ό,τι συμβαίνει στην κοινωνία και ανταποκρίνεται στις κοινωνικές εξελίξεις, αλλαγές και μεταρρυθμίσεις με εύλικτο τρόπο.

Ωστόσο, η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος δεν αποτελούν τις πρώτα και μοναδικά πλαίσια, όπου έγινε απόπειρα προσδιορισμού της τέχνης της μετάφρασης. Στη βιβλιογραφία της Βίβλου, για παράδειγμα, ήδη υπήρξε αναφορά στον ρόλο των μεταφραστών και των διερμηνέων (π.χ. στην ιστορία του Ιωσήφ στη Γένεση 41–42).

Στον 12ο αιώνα παρομοίως, η διερμηνεία χρησιμοποιήθηκε ως λογοτεχνικό μοτίβο στην επική ποίηση (Wiech 1951).

Έτσι, λοιπόν, δεδομένου ότι μια φανταστική μετάφραση και ένας φανταστικός μεταφραστής αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της πλοκής στον Δον Κιχώτη (1605) του Miguel Cervantes, που συχνά αναφέρεται ως το πρώτο σύγχρονο μυθιστόρημα, αυτό το μοτίβο καταλήγει να είναι μόνιμο χαρακτηριστικό του λογοτεχνικού έργου.

Το θέμα αυτό εισήχθη και στον χώρο του κινηματογράφου από πολύ νωρίς. Ο Dragoman του Βρετανού Edward Sloman του 1916 ή η πρώτη κινηματογραφική εκδοχή του The Greek Interpreter του Arthur Conan Doyle με τον σκηνοθέτη George Ridgwell από το έτος 1922 αποτελούν απόδειξη του ότι η αφηγηματική δυνατότητα της διερμηνείας είχε ήδη αναγνωριστεί στις βωβές ταινίες (Kaindl, 2012).

Ο ρόλος των διερμηνέων στις πολεμικές ταινίες είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον. Οι διερμηνείς προβάλλονται σε πολεμικές ταινίες ως μεσολαβητές μεταξύ των άλλων χαρακτήρων της οθόνης. Ο τρόπος που αυτοί προβάλλονται μάλιστα, στις πολεμικές ταινίες αφήνει να εννοηθεί, πως δεν μπορούν να τηρήσουν ουδέτερη στάση. Αυτό συμβαίνει επειδή η μία πλευρά είναι ο εχθρός, του οποίου η ήττα είναι το ζητούμενο.

Αρχικά, εξετάζοντας την ταινία «Zero Dark Thirty», μπορούμε να εξάγουμε πλήθος χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με τους διερμηνείς και το πώς αυτοί προβάλλονται σε πολεμικές ταινίες. Στην εν λόγω ταινία, φαίνεται ο ρόλος των στρατιωτικών διερμηνέων. Στην ταινία αναδεικνύεται ο βασικός και ουσιώδης ρόλος των διερμηνέων σε μια στρατιωτική αποστολή. Οι θεατές έρχονται σε επαφή με τον ρόλο αυτό και στο τέλος της ταινίας είναι σε θέση να αντιληφθούν το βάρος της ευθύνης και τη σημασία της παρουσίας των διερμηνέων στην εν λόγω αποστολή.

Χαρακτηριστική είναι η σκηνή, στην οποία ο διερμηνέας παρίσταται σε μια ανάκριση και πραγματοποιεί διαδοχική διερμηνεία όπως ακριβώς συμβαίνει και στην πραγματικότητα.

Επιπλέον, στο τέλος της ταινίας υπάρχει μια σκηνή η οποία παρουσιάζει τον διερμηνέα να συμμετέχει σε μια επιδρομή με πλήρη πολεμικό εξοπλισμό, κατά τη διάρκεια της οποίας του αναθέτουν να ρωτήσει μια νεαρή γυναίκα, εάν ο άντρας που πυροβολήθηκε ήταν ο Μπιν Λάντεν. Ο διερμηνέας με τη σειρά του, υπακούει στις εντολές και στη συνέχεια αναφέρεται στον ανώτερό του. Συνεπώς, έχουμε προβολή του στρατιωτικού ρόλου του διερμηνέα που φέρει οπλισμό, στολή, πυρομαχικά και φέρει καθήκοντα στρατιωτικά.

Η ταινία αυτή αναδεικνύει και τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε έναν διερμηνέα εμπόλεμης ζώνης και στους διερμηνείς που παρέχουν αντίστοιχες υπηρεσίες σε περίπτωση φυσικών καταστροφών ή άλλων περιπτώσεων ανθρωπιστικής βοήθειας.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ταινία «Windtalkers». Η εν λόγω ταινία πραγματεύεται μια ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Στις μάχες του Ειρηνικού Ωκεανού, οι Ιάπωνες κατάφερναν να αποκρυπτογραφούν τα κρυπτογραφημένα μηνύματα, δημιουργώντας πλήθος εμποδίων στον αμερικανικό στρατό. Πρωταγωνιστές είναι δύο πεζοναύτες, οι οποίοι καλούνται να προστατεύσουν τη ζωή δυο Ινδιάνων Ναβάχο, που γνωρίζουν έναν κωδικοποιημένο τρόπο επικοινωνίας βασισμένο στη γλώσσα τους, ο οποίος δεν αποκωδικοποιήθηκε ποτέ από του Ιάπωνες.

Η ταινία αυτή αναδεικνύει τον κίνδυνο που διατρέχουν οι διερμηνείς στις εμπόλεμες ζώνες καθώς έρχονται αντιμέτωποι με δυσμενείς συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, ενώ παράλληλα, τίθεται η ζωή τους συνεχώς σε κίνδυνο. Χαρακτηριστικό της ταινίας είναι ότι οι πεζοναύτες λαμβάνουν οδηγίες και εντολές να σκοτώσουν τους διερμηνείς σε περίπτωση που εκείνοι συλλαμβάνονταν από τους αντιπάλους, προκειμένου να διασφαλισθεί ο κώδικας.

Τέλος, μία ακόμη ταινία που αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες και τις δυσκολίες του επαγγέλματος του διερμηνέα είναι το “The interpreter”. Στην ταινία αυτή ένας επαγγελματίας διερμηνέας συνεργάζεται με έναν ντόπιο στο Αφγανιστάν και μαζί έρχονται αντιμέτωποι με καταστάσεις τέτοιες, όπου ενδέχεται να κινδυνεύει η ζωή τους. Ο ντόπιος διερμηνέας σώζει

τον Αμερικανό, οδηγώντας τον σε ασφαλές μέρος μετά από τραυματισμό. Παρόλη την προσφορά του, ο ντόπιος διερμηνέας δεν χαίρει της εκτίμησης που θα έπρεπε και δεν του δίνεται η δυνατότητα μετάβασης στην Αμερική, με αποτέλεσμα αυτός και η οικογένειά του να κινδυνεύουν από τον τοπικό στρατό.

Αδιαμφισβήτητα, η κινηματογραφική απεικόνιση του ρόλου των διερμηνέων ποικίλλει από ταινία σε ταινία. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ενώ σε ορισμένες ταινίες αναδεικνύεται η σημασία του ρόλου του και το πόσο μεγάλη είναι η προσφορά τους, σε άλλες θίγεται η επικινδυνότητα και τα ρίσκα που λαμβάνουν καθημερινά ιδίως όταν πρόκειται για εμπόλεμες ζώνες.

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία μας έκανε να συνειδητοποιήσουμε πώς προβάλλονται οι διερμηνείς στον κινηματογράφο. Πιο συγκεκριμένα, εξετάσαμε τους διερμηνείς σε εμπόλεμες ζώνες.

Αναμφίβολα, ο κύριος στόχος των ταινιών είναι η ψυχαγωγία των θεατών και η εμπορική επιτυχία. Συνεπώς, εφόσον δεν πρόκειται για εκπαιδευτικό ντοκιμαντέρ, μία ταινία δεν είναι δυνατόν να παρουσιάζει καθ' όλη της τη διάρκεια τους διερμηνείς να ασκούν τα καθήκοντά τους. Ακόμη και σε πολεμικές ταινίες, υπάρχει μια ερωτική, οικογενειακή ή κοινωνική ιστορία, που εκτυλίσσεται ως μέρος της πλοκής.

Ωστόσο, υπάρχουν ταινίες που δίνουν στον θεατή μια μεγάλη δόση του ρόλου των διερμηνέων σε εμπόλεμες ζώνες. Οι ταινίες αυτές, σε περιπτώσεις που αντικατοπτρίζουν την πραγματικότητα μπορούν να βοηθήσουν τους θεατές να κατανοήσουν τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε έναν διερμηνέα εμπόλεμης ζώνης και στους υπόλοιπους διερμηνείς.

Συνοψίζοντας, οι διερμηνείς των εμπόλεμων ζωνών διαφέρουν από τους υπόλοιπους διερμηνείς. Το έργο τους παρουσιάζει επιμέρους δυσκολίες και ιδιαιτερότητες, οι οποίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό και από την ίδια τη διαμάχη στην οποία καλούνται να συμμετάσχουν προσφέροντας τις υπηρεσίες τους.

Συγκρίνοντας την πραγματικότητα με την κινηματογραφική απεικόνιση των διερμηνέων, θα προέκυπτε το συμπέρασμα ότι η κινηματογραφική απεικόνιση δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Εντούτοις, καθώς στόχος των ταινιών είναι η ψυχαγωγία των θεατών και όχι η ρεαλιστική απεικόνιση του επαγγελματικού ρόλου των διερμηνέων, η κινηματογραφική απεικόνιση στερείται λεπτομερειών και δεν καλύπτει εξ ολοκλήρου το φάσμα των πολεμικών συγκρούσεων. Καθώς ο ρόλος των διερμηνέων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη φύση της εκάστοτε πολεμικής σύρραξης, αυτό δεν μπορεί να αποτυπωθεί με ακρίβεια σε κανένα κινηματογραφικό έργο.

Αφετέρου, η ολοένα και πιο συχνή κινηματογραφική απεικόνιση των διερμηνέων συμβάλλει στην εδραίωση τους στην κοινή γνώμη ως αναπόσπαστο κομμάτι των στρατιωτικών αποστολών, ενώ παράλληλα συντείνει και στην αναγνώριση της αξίας τους. Ομοίως, η κινηματογραφική απεικόνιση καταδεικνύει και τους κινδύνους που διατρέχουν οι διερμηνείς όχι μόνο στο πεδίο των συγκρούσεων αλλά και μετέπειτα καθώς δεν είναι ελάχιστες οι

περιπτώσεις, όπου διερμηνείς διώκονται για την προσφορά τους και τη συμμετοχή τους σε στρατιωτικές αποστολές.

Βιβλιογραφία

Anderson, R.B. (1991). *Interpreter Roles and Interpretation Situations: Cross-Cutting Tipologies*. Plenum Press, New York.

Anderson, R., Bruce W. (2002). *Perspectives on the Role of Interpreter*. London: Routledge, 208-217.

Angelelli, C. (2004). *Revisiting the Interpreter's Role*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Pub Co.

Angelelli, C. (2003). *The Interpersonal Role of the Interpreter in Cross-Cultural Communication*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 15-26.

Abend-David, D., Heller, E., Xiao, Y., Cui, Y. (2019). *Representing Translation The Representation of Translation and Translators in Contemporary Media (cover, contents and editor's note)*. Bloomsbury Academic. New York. London.

Baker, C. (2010). The Care and Feeding of Linguists: The Working Environment of Interpreters, Translators, and Linguists during Peacekeeping in Bosnia- Herzegovina. *War and Society*. 2: 154-175.

Baker, C. (2012). Opening the Black Box: Oral Histories of how Soldiers and Civilians Learned to Translate and Interpret during Peace Support Operations in Bosnia- Herzegovina. *Oral History Forum*. 32: 1-22.

Baker, M. (2013). Translation and Interpreting Studies II. War, *National Security and Empire*.

Bello, Y. (2014). The war interpreter: Needs and challenges of interpreting in conflict zones. *ResearchGate*

Bot, H. (2003). *The Myth of the Uninvolved Interpreter Interpreting in Mental Health and the Development of Three- Person Psychology*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 27-36.

Cronin, M. (2003). *Translation and Globalization*. New York: Routledge.

Cronin, M. (2006). *Translation and Identity*. New York: Routledge Taylor and Francis Group.

Davidson, B. (2000). The Interpreter as Institutional Gatekeeper: The social-linguistic role of interpreters in Spanish-English medical discourse. *Journal of Sociolinguistics*. 4/3. 379-405.

Dragovic-Drovet, M. (2007). *The Practice of Translation and Interpreting during the Conflicts*. Amsterdam and New York: Rodopi.

Delabastita, D., Hoenselaars, T. (2015). *Multilingualism in the Drama of Shakespeare and his Contemporaries*. The Netherlands: John Benjamins.

Delabastita, D., Grutman R. (2005). *Fictional representations of multilingualism and translation*. *Linguistica Antverpiensia*. 4: 11–34.

Diriker, E. (2004). *De-/Re-contextualizing Conference Interpreting*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Fitchett, L. (2013). *The birth of a profession: preface by the President of AIIC*.

Gentile, A., Ozonolins, U., Vasilakakos, M. (1996). *Liaison Interpreting- A Handbook*. Melbourne University Press.

Gile, D. (2006). *The Theoretical and Practical Aspects of Teaching Conference Interpretation*. Udine: Campanotto. Introducere în interpretariat. Editura Institutul European.

Hatim, B., Mason, I. (2000). *Politeness in Screen Translation*. In: Venuti, Lawrence (ed.) *The Translation Studies Reader*. 1st edition. New York & London: Routledge.

Inghilleri, M. (2010). “You Don’t Make War Without Knowing Why” The Decision to Interpret in Iraq, *The Translator*, Volume 16, Number 2, 175-96

- Jones, R. (1998). *Conference Interpreting Explained*. St Jerome Publishing, Manchester UK.
- Kaindl, K. (2012). *Representation of translators and interpreters*. Handbook of Translation Studies..
- Kaufert, J.M., Koolage, W.W. (1984). Role Conflict among “Culture Brokers”: The Experience of Native Canadian Medical Interpreters. *Social Science & Medicine*.
- Kondo, M., Tebble, H. (1997). *Intercultural Communication, Negotiation and Interpreting, originally*. Routledge Taylor & Francis Group, London.
- Kurbalija, J., Slavik, H. (2001). *Language and Diplomacy*. Malta: Mediterranean Academy of Diplomatic Studies. University of Malta.
- Laster, K., Taylor, V. (1994). *Interpreters and the Legal System*, Leichhardt. Introducing Interpreting Studies. Routledge Taylor & Francis Group, London.
- Mahasneh, A., Obeibat, M. (2018). Conflict zones: a training model for interpreters. *The Interpreters' Newsletter*. (23), 63-8
- Moser-Mercer, B., Grégoire, B. (2008). *Interpreting in zones of crisis and war*. AIIC Webzine.
- Monacelli, C. (2009) *Self-preservation in Simultaneous Interpreting*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Newmark, P. (1989). *Introductory Survey in Picken, Catriona*. The Translator's Handbook. 2nd edition. London: ASLIB.1-26.
- Palmer, J. (2007). *Interpreting and Translation for Western Media*. Amsterdam and New York: Rodopi.
- Pöchhacker, F. (2000). *Konzeptuelle Grundlagen und deskriptive Untersuchungen*. Tübingen: Stauffenburg.
- Pöchhacker, F. (2004). *Introducing Interpreting Studies*. Routledge Taylor & Francis Group, London.
- Serban, A. (2012). *TRANSLATION AS ALCHEMY: THE AESTHETICS OF MULTILINGUALISM IN FILM*. Monografías de Traducción e Interpretación

Salama-Carr, M. (2007). *Translating and Interpreting Conflict. Approaches to Translation Studies Collection*. Rodopi.

Seleskovitch, D., Lederer, M. (2002) *Pédagogie raisonnée de l'interprétation*. Paris: Didier Erudition.

Skaskiw, R. (2008), 'E-mail from Afghanistan', *The Atlantic*, Διαθέσιμο στο: <http://www.theatlantic.com/doc/print/200810u/Afghanistan-soldier> (Ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 04/05/2022)

Tymoczko, M., Gentzler, E. (2002). *Translation and Power*. University of Massachusetts Press. Amherst and Boston.

Valero-Garcés, C. (2007). Challenges in multicultural societies. The myth of the invisible interpreter and translator. *Across languages and cultures*. 8(1): 81-1001.

Vermeer, H. (1992). *Skopos und Translationsauftrag – Aufsätze*. Frankfurt: IKO 1992.

Viviani, C. (2008). *Le sous-titrage dans le cinéma américain: de la plaisanterie à la nécessité dramatique*. In: Lavour, Jean-Marc & Adriana Șerban (eds.) *La traduction audiovisuelle: approche interdisciplinaire du sous-titrage*. Bruxelles: De Boeck.

Wang-chi Wong, L. (2007). *Translator and Interpreters during the Opium War between Britain and China (1839-1842)*. Amsterdam and New York: Rodopi.

Wiech, G. (1951). *Dolmetscherei in der weltlichen Epik des 12. Jahrhunderts*. Tübingen: unpublished doctoral thesis.

Wang, L., Zhao, G. (2011). Function-oriented approaches in commercialadvertisement translation. *Theory and Practice in Language Studies*. 1(15): 521–524.

